

Poslední dopis profesorce Jarmile Pokorné

Josef Bejček*

V Brně 26. června 2023

Milá Jari, vzácná kolegyně, kamarádko a oporo,

píšu Ti v den, kdy bys slavila 68. narozeniny, poslední dopis. Sice jej už nedostaneš, ale přesto by měl být aspoň takto vypraven, když teď jinak než slovy na papíře nemohu vyjádřit, jak jsem si Tě vážil a cenil.

Zpráva o tom, že jsi nás opustila právě Ty, naše dlouholetá kolegyně a kamarádka, mě velmi ranila a zarmoutila. Příčí se mi mluvit v minulém čase o tak blízkém a dobrém člověku, jakým jsi byla. Tento virtuální dopis mi to však aspoň trošku usnadňuje, protože Tě znovu zpřítomňuje iluzi adresáta. Slova jsou v takovéto situaci sice jen falešná šidítka, ale nic jiného k dispozici není...

Nikdy ses sama moc neprožívala, působilas občas trochu svérázně cynicky a drsně, ale cynik v Tobě opravdu nebyl. Byla jsi prosta ambicí po formálních poctách. Kéž bys mohla přijmout aspoň tento poslední dopis ne jako poctu, ale jako výraz upřímného vděku a uznání za vše, čím jsi obohatila svoje okolí. A navíc jako projev hluboké úcty a přátelství.

V jednom z posledních e-mailů jsi mi v odpověď na pozvánku k osobnímu setkání napsala věcně, že do šťastného důchodce máš daleko a „*odložme proto naše setkání na lepší dobu*“. Bohužel na tomto světě už jsme to nestihli...

Byla jsi vždy oporou lidskou i odbornou na katedře, na fakultě i v široké odborné komunitě a těšila ses jak velkému uznání pro svoji odbornost a pedagogickou profesionalitu, tak respektu pro svoji autentičnost a lidskost.

Byla jsi (a pro mě stále budeš) vzorem metodicky svědomité a poctivé pedagožky s talentem od Pánaboha, jenž si asi technicky pomohl dědičností po Tvé mamince – učitelce. Bývala

* Prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., Katedra obchodního práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of Commercial Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: Josef.Bejcek@law.muni.cz / ORCID: 0000-0002-9059-2630 / Scopus ID: 9633621200

jsi sice náročná, ale přitom vždy vstřícná, chápající a férová. Studenti Tě měli rádi, protože věděli, že jim sice nic zadarmo nedáš, ale že jsi přitom velmi starostlivá a nadprůměrně pečovatelská – jako bys je ve srovnání s ostatními učiteli považovala za trochu méně samostatné a zasluhující více ochrany. Přímou dojemná byla Tvoje až mateřská péče o smyslově handicapované studenty.

Byla jsi spolehlivou a dělnou zástupkyní vedoucího katedry a uznávanou referenční autoritou v naší odborné komunitě v otázkách, jimž ses s příznačnou hloubavostí věnovala. Oborově spríznění kolegové Tě měli a mají ve velké úctě a Tvůj odchod je také bolestivě zaskočil. Získala sis i srdce zaměstnanců a studentů fakulty, s níž jsi spojila většinu svého profesního života.

Vzpomínám...

- ... na desítky a stovky hodin odborných a pedagogických diskusí, na Tvoji ochotu a připravenost kdykoliv se kolegiálně poradit s kolegy a důkladně promýšlet jakékoliv odlišné názory, jakož i na Tvoji obdivuhodnou schopnost sladit protichůdné zájmy a potřeby (jako třeba při sestavování rozvrhů výuky);
- ... s jakou vstřícností, ale současně pečlivostí a náročností jsi vedla studentské práce včetně řady skvělých prací doktorských, jejichž někteří autoři patří dnes už ke špičkám oboru;
- ... jak náročně a přitom laskavě a s pochopením pro nedokonalost a omylnost lidskou jsi zkoušela a komplexně hodnotila studenty;
- ... s jakým nasazením jsi asistovala na Nejvyšším soudu, a ovlivňovala tak rozhodování a doktrínu nejen akademicky;
- ... s jakou erudicí a odpovědností ses dlouhodobě zapojovala do práce různých legislativních komisí na vládní i mezinárodní úrovni;
- ... jak nedemonstrativně, navenek neefektivně, ale o to účinněji ses zasloužila o dlouholetou spolupráci s Wirtschaftsuniversität Wien při zavedení tzv. školy rakouského práva, v níž se studenti vzdělávali v němčině o rakouském právu, aniž museli vyjet do zahraničí;
- ... jaká jsi byla košatá osobnost dalece přesahující hranice práva a vysokoškolské pedagogiky: skvělá partačka manžela „Pokece“ a máma syna Tomáše, budující s ním nový dům, a hrdá babička; obětavá dcera vzorně pečující o oba staré a těžce nemocné rodiče; sportovkyně, cyklistka, běžkařka, turistka, horolezkyně, kterou fascinovaly vrcholy a štíty slovenských hor a Dolomitů, jež jsi znala všechny nazpaměť; milovnice a znalkyně Českomoravské vrchoviny; jogínka; senzitivní fotografka – krajinářka s citem pro náladu a genia loci; znalkyně a obdivovatelka historie, krásné literatury a hudby; výborná češtinářka i němčinářka a stále se zdokonalující francouzštinářka, až do posledních dnů zamilovaná do krásy jazyka; znala a nadšená květinářka, zahradnice a sadařka; a navíc vždy empatická a moudrá kolegyně a kamarádka mnoha lidí.

A vzpomínám nejen já. Jak to vyjádřila jedna z Tvých studentek, které si po zprávě o Tvém odchodu psaly s kamarádkou: pamatují si Tě „jako výbornou pedagožku, která byla taky usměvavá a taková lidská. Když už člověk musí takto odejít, snad mu ten konec alespoň trošku zmírňuje vědomí, že zůstává v srdcích nejen svých blízkých, ale taky mnoha studentek a studentů...“

Tato slova by Tě určitě potěšila. Jak jsi mi napsala v jednom z posledních e-mailů, které jsme si ještě stačili vyměnit, když jsem Ti nabízel osobní setkání, k němuž jsi už bohužel neměla sílu: „*Moje dny zde pomalu končí, tak ráda vidím naději v dalších generacích.*“ Ta slova působila na první dojem fatalisticky a depresivně a těžko se na ně dalo odpovědět nějakým falešným optimismem. Ve skutečnosti však toto Tvoje vzhlednutí k naději spojené s další generací nejen vyjadřuje Tvou neokázalou věčnost, ale také inspiruje jako smysluplná útěcha, že dílo bude pokračovat i po našem odchodu.

Obligátní slova o smrti jakožto vysvobození z útrap nemoci (které na Tebe doléhaly obzvlášť krutě) bývají spíše sebeútešná. Nám, co tu zatím zbyli a co Tě měli rádi a vážili si Tě, nám však přece jen trošku pomáhají smířit se s Tvým odchodem.

O něco více snad pomáhá vědomí toho, co se vznešeně označuje jako „odkaz“. V méně patetické řeči se tím rozumí trvalá a formativní stopa zanechaná v životech potomků a v srdcích blízkých; u akademiků to bývá též inspirativní otisk jejich osobnosti v myslích studentů a kolegů. Ti obdařenější odcházející učitelé se – tak jako Ty – zapíší kromě myslí také do jejich srdcí.

Jan Skácel kdysi napsal:

*„... a je to prosté jako zážrak
a jako věčnost ve chvíli,
kdy zase znovu nebudeme,
jako jsme předtím nebyli...“*

Bez snahy opravovat tuto geniální zkratku se Ti svěřuji s nejistou nadějí, že to třeba tak úplně není, alespoň ne v metafyzickém smyslu.

Život se dá chápat nejen jako předávání štafety beznaděje a pouhého nevratného nebytí dalším generacím, jež na konci čeká tentýž úděl. Snad nabízí také (a spíše naopak) neustálý posun naděje ve světě, jenž byl lepší a bohatší díky tomu, kdo nás sice „nadobro“ (fyzicky) opustil, ale jehož kultivační vliv a příklad zůstávají s námi a v nás, a proto po nás nepřímo i s našimi uznanými následovníky. Ti, co nově přicházejí, tak mají díky vkladu předchůdců možnost předat svým nástupcům svět, jenž je zase o něco více v pořádku.

Loučím se i za jiné, kteří to nestihli, svým nadějeplným vzkazem:

*Život se ve chvílce v nežítí obrací.
Je v řádu bytí, že návratu není.
Z prožité pěny dní ne vše se vytrácí,
po vzácných dědí se duchovní jmění.

Nezmizí ze světa odchodem člověka,
co vložil do jiných láskou a prací.
Nebytí na světě stopa se vymyká
a jako setba se z půdy k nám vrací.*

Josef Bejček